

Araştırma Makalesi (Research Article)

Cilt 3 - Sayı 1: 1-7/ Ocak 2020

(Volume 3 - Issue 1: 1-7 / January 2020)

ANNELERİN SÜT ÇOCUĞU DÖNEMİNDEKİ BEBEKLERİNE BANYO YAPTIRMA ALİŞKANLIKLARIN BELİRLENMESİ

Gülçin AŞUT^{1*}, Duygu GÖZEN²

¹ Iğdır Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, 7600, Iğdır, Türkiye

² İstanbul Üniversitesi –Cerrahpaşa Florance Nightingale Hemşirelik Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, 34381, İstanbul, Türkiye

Gönderi: 24 Haziran 2019; **Kabul:** 10 Ekim 2019; **Yayınlanma:** 01 Ocak 2020

(Received: June 24, 2018; **Accepted:** October 10, 2019; **Published:** January 01, 2020)

Özet

Annelerin süt çocuğu dönemindeki bebeklerine banyo yaptırma alışkanlıklarının belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak gerçekleştirilen bu araştırma; İstanbul'da Esenyurt Devlet Hastanesi ve Bakırköy Dr. Sadi Konuk Eğitim ve Araştırma hastanelerinin çocuk servisinde Ekim 2012-Ocak 2013 tarihleri arasında tedavi gören 1 ay - 1 yaş aralığında taburculuk öncesi 200 bebek ve anne çiftleri ile gerçekleştirildi. Veriler literatür ve uzman görüşleri doğrultusunda araştırmacı ve danışman tarafından geliştirilen anket formu kullanılarak elde edildi. Araştırma kapsamında annelere toplam 82 sorudan oluşan anket formu yüz yüze görüşme yöntemi ile uygulandı ve arkasından bebek banyosu ile ilgili eğitim verildi. Eğitimin sonunda "Bebek Banyosu" eğitim kitapçığı annelere verildi. Annelerin büyük çoğunluğunun (%49,5) ilkökul mezunu olduğu, büyük çoğunluğunun (%93,5) çalışmadığı ve ailelerin %69'unun orta düzeyde gelir sahibi olduğu belirlendi. Bebeklerin yaş ortalaması 8,49 ± 2,35 ay olduğu görüldü. Annelerin %70 oranında bebek şampuanı seçiminde markayı önemsedikleri, %79,5 bebeğin vücudunu orlon lif ile yıkadıkları ve %85,5 oranında su dökme şeklinde banyo verdikleri belirlendi. Annelerin %28,5'inin bebeğine her banyo sonrası masaj verdiği, %82'sinin konak oluşumuna karşı herhangi önlem almadığı belirlendi. Annelerin %57,5 banyo ile ilgili eğitim aldığını, eğitim alanların %54'ünün ise aile büyüklerinden aldıkları belirlendi. Annelerin %90'ının bebek banyosu ile ilgili orta düzeyde bilgi sahibi olduğu görüldü. Bu sonuçlar doğrultusunda annelere doğum sonrası uygulamalı bebek banyosu eğitimi verilmesi gerektiği düşünüldü.

Anahtar Sözcükler: Anne, Bebek banyosu, Süt çocuğu

Determination the Habits of Mothers to Make Bath to Their Infants

Abstract: The research took place in with the aim of determining mothers' habit of washing their babies in infancy at Istanbul Esenyurt State Hospital and Bakırköy Sadi Konuk Educational and Research Hospital. The research took place in pediatric services of Istanbul Esenyurt State Hospital and Bakırköy Sadi Konuk Educational and Research Hospital with 200 babies of 1 month-1 year of age, who were treated prior to discharge between October 2012 and January 2013. Data were obtained in accordance with the literature and expert opinion, using a questionnaire developed by researchers and consultants. Mothers surveyed a total of 82 questions in the questionnaire which was

administered with face to face interviews. As a result, the majority of mothers (49.5%) appeared to be primary school graduates and the vast majority (93.5%) was unemployed. 69% of the families was determined to have moderate income. The average age of babies was found to be 8.49 ± 2.35 months. It was seen that 70% of mothers care about brand in the selection of baby shampoo, 79.5% of them wash the body of their babies with orlon fibers, and 85.5% of them bath their babies pouring water. It was determined that 28.5% of the mothers' do massage to their baby after every bath, and that 82% of them did not take any measures against the host formation. It was observed that 57.5% of the mothers had received training about bath, and 54% of the trainees' were trained by their families. It was determined that 90% of mothers had intermediate level of knowledge about baby bath. The results show that, after giving birth, mothers should be given practical baby bath training.

Keywords: Mother, Baby bath, Infant

*Corresponding author: Iğdır Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, 7600, Iğdır, Türkiye

E mail: g.asut@hotmail.com (G. AŞUT)

Gülçin AŞUT <https://orcid.org/0000-0002-8802-6381>

Duygu GÖZEN <https://orcid.org/0000-0001-9272-3561>

Cite as: Aşut G, Gözen D. 2020. Determination the habits of mothers to make bath to their infants. BJSJ EngSci, 3(1): 1-7.

1. Giriş

Cilt gelişimi, yenidoğan döneminde, henüz matürasyonunu tamamlayamamıştır (Karabulut, 2011; Gözen, 2015). İlk aylarda ve hatta yıllarda cildin yapı ve fonksiyonları gelişmeye devam etmektedir (Peytavi ve ark., 2012). Bu dönemde cilt enfeksiyon etkenlerine karşı daha dayanıksız olduğundan, cilt bakımının çok özenle yapılması gerekmektedir (Sarkar ve ark., 2010).

Cilt bakım uygulamaları, bebeğin cilt bütünlüğünün korunması, enfeksiyon etkenlerinin uzaklaştırılması, ciltten toksik maddelerinin emiliminin önlenmesinde en temel yaklaşımdır (Peytavi ve ark., 2009; Gözen, 2015).

Banyo; ciltten ter, sebum, ölü hücre ve zararlı mikroorganizmaların uzaklaştırılmasını sağlayan cilt bakım uygulamasıdır. Banyo cilt temizliğinin yanı sıra; kan dolaşımını uyarır, iyilik, canlılık duygusu verir, kas tonüsünü artırır ve sakinleştirici etkisi vardır (Utaş, 2011; Ar ve Gözen, 2018; Çaka ve Gözen, 2018; Gözen ve ark., 2019).

Banyonun bir diğer yararı ise; bebek banyosu sırasında genellikle sorumluluk üstlenen annelerle bebek arasında dokunma uyarısı sağlayarak sevgi ve iletişim bağlarının kuvvetlenmesine yardımcı olmasıdır (Peytavi ve ark., 2009; Çalışkan ve Bayat, 2011; Kahriman ve ark., 2011; Ar ve Gözen, 2018; Çaka ve Gözen, 2018; Gözen ve ark., 2019).

Bebeği yıkama sayısı ve zamanı kültürlere göre farklılıklar gösterebilmektedir. Bebeklere günlük olarak banyo yapmak cildin asit örtüsünün olgunlaşmasına ve tahrişe neden olduğundan genellikle haftada 2-3 kez banyonun yeterli olduğu bildirilmektedir (Jackson, 2008; Utaş, 2011; Ar ve Gözen, 2018; Çaka ve Gözen, 2018).

Bebek cildi için doğru cilt bakım ürünleri seçilmelidir. Bazı kişisel temizlik ürünleri ve çamaşır deterjanları bebekler için allerjik ya da tahriş edici olabilirler. Cilt bakım ürünleri deri bütünlüğünü korumalı, toksik olmamalı ve kimyasal içerikleri zararlı olmamalıdır (Tyebkhan, 2002; Stalder, 2006; Sarkar ve ark., 2010; Gözen, 2015).

2. Gereç ve Yöntem

Tanımlayıcı olarak planlanan araştırmanın örneklem grubunu; İstanbul ilindeki Esenyurt Devlet Hastanesi ve Dr. Sadi Konuk Eğitim ve Araştırma Hastanelerinin çocuk servisinde Ekim 2012-Ocak 2013 tarihleri arasında tedavi gören; 1 ay-1yaş arası, kronik hastalığı olmayan, tedavisi tamamlanmış, taburculuk işlemleri yapılmakta olan bebeklerin araştırmaya katılmaya gönüllü olan anneleri oluşturdu. Örneklem seçimine gidilmeksizin ulaşılan toplam 200 gönüllü anne-bebek çifti araştırma kapsamına alındı.

Veriler, araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda geliştirilerek uzman görüşü doğrultusunda düzeltilen anket formu ile elde edildi. Anket formu; iki bölümden oluştu. Birinci bölümde ailenin ve bebeğin sosyodemografik özelliklerine ait 26 soru, ikinci bölümde ise annelerin banyo yaptırma ile ilgili alışkanlık, davranış ve bilgilerini belirlemek amacıyla hazırlanmış 56 kapalı ve açık uçlu soru bulunmaktaydı. Toplam 82 sorudan oluşan ankette annelere bebek banyosuna ilişkin yöneltilen 56 sorunun 41'ı banyo ile ilgili uygulamalara ait bilgi durumunu değerlendirmek amacıyla hazırlandı. Bu sorular diğer sorular arasına karışık olarak yerleştirildi. Bilgi içerikli sorulara annelerin verdikleri her bir doğru cevap "1" her bir yanlış cevap ise "0" puan olarak değerlendirildi. Bu doğrultuda annelerin banyo uygulamasına ilişkin bilgi durumunu değerlendirmek amacıyla sorulan 42 sorudan alabilecekleri maksimum puan "42" puan olarak belirlendi.

Çalışmada elde edilen bulguların değerlendirilmesinde, SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 17.0 programı kullanıldı. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotların (ortalama, sayı, yüzde) yanı sıra yaş grupları arasındaki niteliksel karşılaştırmalar için Kİ-Kare testleri uygulanırken; niceliksel karşılaştırmalarda Bağımsız örneklem t testi ve ANOVA (Varyans Analizi) testinden yararlandı.

3. Bulgular

Araştırma kapsamına alınan annelerin yaş ortalaması 26,52±4,68 yıl babaların 30,26±4,92 yıl bulunmuştur. Anne-babaların tümü (n=200) halen evli olduğu saptanmıştır.

Annelerin eğitim durumu incelendiğinde %14'ünün (n=28) okuryazar düzeyinde olmadığı, %49,5'inin (n=99) ilkökul mezunu, %25,5'inin (n=51) ortaokul mezunu, %10'unun (n=20) lise mezunu ve %1'inin (n=2) lisans mezunu olduğu belirlenmiştir. Babaların eğitim durumu incelendiğinde %3,5'inin (n=7) okuryazar düzeyinde olmadığı, %54'ünün (n=108) ilkökul mezunu, %19,5'inin (n=39) ortaokul mezunu, %18,5'inin (n=37) lise mezunu ve %4,5'inin (n=9) lisans mezunu olduğu belirlenmiştir. Annelerin %6,5'i (n=13) aktif olarak çalışırken, babaların aktif çalışma oranının %96,5 (n=193) olduğu saptanmıştır. Çalışan annelerin %61,5'i (n=8) işçi olduğu, çalışan babaların ise %80,3'ünün (n=155) işçi olduğu saptanmıştır. Ailelerin %69'unun (n=138) gelir durumunu orta düzeyde olarak ifade ettiği, %12,5'inin (n=25) herhangi bir sağlık güvencesinin olmadığı, %67'sinin (n=134) çekirdek aile olduğu, %42'sinin (n=84) iki çocuk sahibi olduğu ve ailelerin ortalama çocuk sayısının 2,21±1,01 olduğu saptanmıştır (Tablo 1).

Annelerin ifadelerine göre, babaların %55'inin (n=110) bebeğin bakımına anne ile birlikte katıldıkları ve babaların %87,3'ünün (n=96) bebeği uyutma, %67'sinin (n=73) bebeği besleme ve %68,5 (n=74) bebeğin banyosu konusunda anneye yardımcı olduğu saptanmıştır (Tablo 2).

Annelerin %99'u (n=198) el, kolun iç yüzü ve dirsek gibi ten yardımı ile suyun sıcaklığını kontrol ederken, sadece %1'inin su termometresi kullandığı saptanmıştır. Annelerin %70'inin (n=140) bebek şampuanının seçiminde ürün markasına önem verdiği, %85'inin (n=170) banyo öncesi el temizliği yaptığı, %63'ünün (n=126) banyo öncesi banyo yapılacak ortamın ısı kontrolünü yaptığı, %76'sının bebeğe banyo yapılacak odanın sıcaklığını bilmediği belirlenmiştir. Annelerin %12'sinin (n=24) ise banyo sırasında banyo yapılan odanın kapısını açık tuttuğu belirlenmiştir. Annelerin "bebeğinizi banyo yaptırmadan önce hangi malzemeleri hazırlarsınız?" sorusuna %100'ünün (n=200) havlu, %99'unun (n=198) temiz bez ve giysi, %97,5'inin (n=195) bebek şampuanı ve %100'ünün (n=200) küvet/leğen ve %37,5'inin (n=75) bebek yağını hazırladıkları belirlenmiştir. Kış aylarında annelerin %91'i (n=182) banyo öncesi bebek havlusunu ısıtırken, yazın bu uygulamanın %2,6 (n=4) olduğu belirlenmiştir (Tablo 3).

Tablo 1. Ailelerin sosyodemografik özelliklerinin dağılımı

Demografik özellikler	N	%
Annelerin eğitim durumu		
Okur-yazar değil	28	14,0
İlkokul mezunu	99	49,5
Ortaokul mezunu	51	25,5
Lise mezunu	20	10,0
Üniversite mezunu	2	1,0
Annelerin çalışma durumu		
Aktif çalışıyor	13	6,5
Çalışmıyor(Ev hanımı)	187	93,5
Babanın eğitim durumu		
Okur-yazar değil	7	3,5
İlkokul mezunu	108	54,0
Ortaokul mezunu	39	19,5
Lise mezunu	37	18,5
Üniversite mezunu	9	4,5
Babanın çalışma durumu		
Aktif çalışıyor	193	96,5
Çalışmıyor(İşsiz)	7	3,5
Babanın mesleği		
Memur	5	2,6
İşçi	155	80,3
Serbest meslek	33	17,1
Ailenin gelir durumu		
İyi	46	23,0
Orta	138	69,0
Kötü	16	8,0
Sosyal güvence		
Var	175	87,5
Yok	25	12,5
Aile yapısı		
Çekirdek aile	134	67,0
Geniş aile	66	33,0
Çocuk sayısı		
1	50	25,0
2	84	42,0
3+	66	33,0
TOPLAM	200	100

Tablo 2. Babaların bebek bakımına ilişkin özelliklerinin dağılımı*

Babaların bebek bakımına ilişkin özellikleri	N	%
Babanın bebek bakımına anneye yardımcı olma durumu		
Yardımcı olan	110	55,0
Yardımcı olmayan	90	45,0
Babanın yardımcı olduğu bebek bakım uygulamaları *		
Uyutma	96	87,3
Besleme	73	67,0
Alt temizliği	38	35,2
Banyo	74	68,5
TOPLAM	200	100

*= birden fazla sık işaretlenmiştir

Tablo 3. Annelerin banyo hazırlıklarına ilişkin uygulamalarının dağılımı

Annelerin banyo hazırlığı uygulamaları	N	%
Annenin banyo suyu sıcaklığını belirleme yöntemi		
Su termometresi	2	1,0
Kolun iç yüzü	21	10,5
Dirsek	78	39,0
El	99	49,5
Annenin şampuan seçimine ilişkin tercihi		
Markaya göre	140	70,0
Kokusuna göre	4	2,0
İçindeki maddelere göre	39	19,5
Hiçbiri (rastgele alan)	17	8,5
Annenin banyo öncesi el yıkama durumu		
Yıkayan	170	85,0
Yıkamayan	30	15,0
Bebek banyosu yapılan odanın sıcaklık kontrolü		
Yapan	126	63,0
Yapmayan	74	37,0
Bebek banyosu yapılan odanın sıcaklığını bilme		
Bilen(22-26°C)	30	24
Bilmeyen	96	76
Annelerin banyo öncesi hazırladığı malzemelerin dağılımı		
Küvet/leğen	200	100
Tarak	61	30,5
Yumuşak saç fırçası	15	7,5
Havlu	200	100,0
Temiz bez ve giysiler	198	99,0
Bebek sabunu	97	48,5
Vücut şampuanı	7	3,5
Bebek şampuanı	195	97,5
Bebek losyonu	8	4,0
Bebek yağı	75	37,5
Pişik kremi	3	1,5
Zeytinyağı	10	5,0
Bebeğe banyo yaptırılmadan önce havlusunun ısıtılma durumu		
Yaz aylarında		
Isıtan	4	2,6
Isıtmayan	147	97,4
Kış aylarında		
Isıtan	182	91,0
Isıtmayan	18	9,0
TOPLAM	200	100

Annelerin 44,5'inin (n=89) bebek banyo işlemi sonrasında bebeğin vücuduna nemlendirici sürdüğü saptanırken; annelerin %2'inin (n=4) krem, %84,1'inin (n=72) bebek yağı, %15,9'unun (n=13) zeytinyağı kullandıkları belirlenmiştir (Tablo 4). Çalışmaya dahil edilen 200 annenin banyo işlem sonrası bebeklerini ortalama 4,16±2,32 dk havluda tuttuğu saptanmıştır. Annelerin %22,5'inin (n= 45) bebeğine masaj yapmadığı, bebeğine masaj yapan annelerin %8,5'inin (n=17) zeytinyağı, %30'unun (n=60) bebek yağı gibi ürünler

kullanırken, annelerin %61,5'inin (n= 123) hiçbir şey kullanmadığı saptanmıştır. Banyo sonrası annelerin %31,5'inin (n=63) bebeğinin saçlarını taradığı ve saç tararken annelerin %82,5'inin (n=52) bebeğe özel bir tarak kullandığı saptanmıştır (Tablo 4).

Tablo 4. Annelerin banyo sonrası yaptıkları uygulamalara ilişkin özelliklerinin dağılımı

Banyo sonrası uygulamalar	N	%
Bebeğin vücuduna krem/nemlendirici kullanma durumu		
Kullanan	89	44,5
Kullanmayan	111	55,5
Kullanılan ürünün türü		
Krem	4	2,0
Bebek yağı	72	84,1
Zeytinyağı	13	15,9
Banyo sonrası bebeğin giydirilme zamanı		
Kurulayıp hemen giydirme	166	83,0
Bir süre havluda sarılı tutup sonra giydirme	34	17,0
Bebeğe ne sıklıkta masaj yapıldığı		
Hiçbir zaman	45	22,5
Her banyo sonrası	57	28,5
Haftada bir	40	20,0
Ayda bir	11	5,5
Her gün	47	23,5
Masaj sırasında kullanılan ürün		
Zeytinyağı	17	8,5
Bebek yağı	60	30,0
Hiçbir şey kullanmama	123	61,5
Banyo sonrası bebeğin saçlarını tarama durumu		
Tarayan	63	31,5
Taramayan	137	68,5
Kullanılan tarahın özelliği		
Saç fırçası	6	9,5
Bebeğe ait özel tarak	52	82,5
Evde kullanılan herhangi bir tarak	5	7,9
TOPLAM	200	100

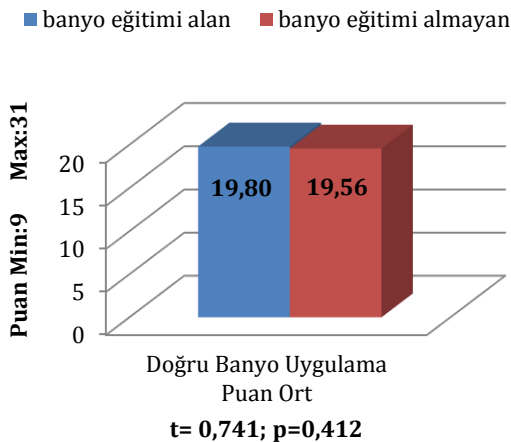
Annelerin bebek banyosu ile ilgili eğitim alma durumu değerlendirildiğinde %57,5'inin (n=115) daha önce bebek banyosu ile ilgili eğitim aldığı, %30,1'inin (n=34) bu bilgiyi sağlık personelinin aldığı belirlenmiştir. Annelere banyo ile ilgili bilgi aldıkları sağlık personeli sorulduğunda %97,1 (n=33) hemşirelerin bilgi verdiğini belirtmişlerdir. Annelere banyo ile ilgili uygulamalı eğitim alıp almadıkları sorulduğunda %94,11'inin (n=32) uygulamalı eğitim almadıkları görülmüştür. Annelere bebek masajı ile ilgili eğitim alma durumları sorulduğunda %71'i (n=142) eğitim almadığını belirtmiş eğitim alan (n=58) annelerin ise %44,8'i (n=26) sağlık personelinin eğitim aldığını belirtmişlerdir. Annelerin

%75'i (n=150) bebek banyosuna ilişkin eğitim almak istemediklerini ifade etmişlerdir (Tablo 5).

Tablo 5. Annelerin bebek banyosu ve masajı hakkında eğitim alma durumlarına ilişkin özelliklerinin dağılımı

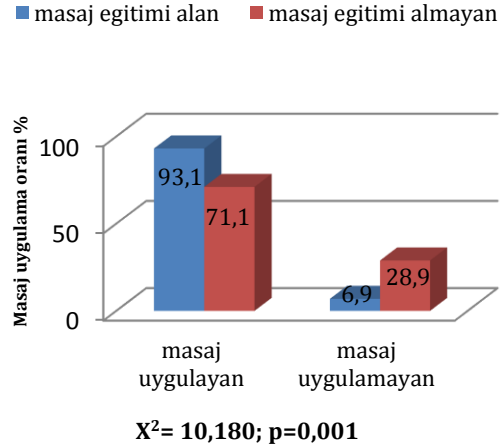
Banyo/masaj eğitimine ilişkin özellikler	N	%
Banyo ile ilgili eğitim alma durumu		
Alan	115	57,5
Almayan	85	42,5
Eğitim alınan kaynak		
Aile büyükleri	61	54,0
Kitle iletişim araçları	14	12,4
Sağlık personeli	34	30,1
Komşu, akraba, arkadaş	6	3,5
Banyo ile ilgili eğitim veren sağlık personeli		
Hemşire	33	97,1
Hekim	1	2,9
Aktif uygulamalı banyo eğitimi alma durumu		
Alan	2	5,8
Almayan	32	94,1
Bebek masajı hakkında eğitim alma durumu		
Alan	58	29
Almayan	142	71
Bebek masajı ile ilgili bilginin nereden/kimden öğrenildiği		
Aile büyükleri	2	3,4
Kitle iletişim araçları	26	44,8
Sağlık personeli	26	44,8
Komşu, akraba, arkadaş	4	6,9
TOPLAM	200	100

Annelerin bebek banyosuna ilişkin eğitim alma durumlarına göre doğru banyo puan ortalamaları karşılaştırıldığında banyo eğitimi almış olan annelerin puan ortalaması 19,80±4,33, eğitim almamış annelerin ise 19,56±3,19 puan aldıkları belirlenmiştir. Eğitim alan ve almayan anneler karşılaştırıldığında ise doğru banyo uygulama puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlendi (t=0,741; p=0,412) (Şekil 1).

Şekil 1. Annelerin banyo eğitimi alma durumlarına göre doğru banyo uygulama puan ortalamalarının karşılaştırması.

Araştırmada bebek masajı eğitimi alan annelerin %93,1'i (n=54) masaj eğitimi almayan annelerin %71,1'i (n=101) bebeğine masaj uyguladığını ifade etmiştir. Annelerin masaj eğitimi alma durumu bebeklerine masaj uygulama durumu ile karşılaştırıldığında aralarında istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir ($X^2= 10,180$; $p=0,001$) (Şekil 2).

Şekil 2. Annelerin masaj eğitimi alma durumları ile bebeklerine masaj uygulama durumlarının karşılaştırması (n:200).

4. Tartışma

Bebeğin emzirmeden hemen sonra banyo yaptırılması kusma ve aspirasyona, aç yaptırılması ise huzursuz olmasına neden olabilir. Bu nedenle banyonun iki emzirme arasında yaptırılmasının uygun olacağı bildirilmektedir (Doğan, 2013; Gözen, 2015; Ar ve Gözen, 2018; Çaka ve Gözen, 2018; Gözen ve ark., 2018). Araştırma da annelerin bebeklerini beslenmesinden banyo yapılmasına kadar geçen sürenin 50,18±35,64 dakika olduğu ifade edilmiştir. Doğan'ın (2013) yenidoğan bakımına ilişkin doğum öncesi ve doğum sonrası dönemde anne eğitiminin etkinliğini değerlendirdiği çalışmasında da annelerin, %49,5'inin eğitim öncesi bebeklerini ne zaman banyo yapacaklarını bilemediklerini, %38,6'sının bebeklerinin banyosunu yemekten 30dk önce ya da 1 saat sonra, %5,9'unun yemekten hemen sonra, %5,9'unun ise açken yapacaklarını ifade ettikleri belirlenmiştir. Araştırma bulguları Doğan'ın (2013) çalışma bulgularına benzer bulunmuştur.

Bebeğin cildi hassas olduğundan banyo uygulamalarında bebek cildine özel ürünlerin seçilmesi gerektiği bildirilmektedir (Peytavi ve ark., 2009; Utaş, 2011). Araştırma kapsamına alınan annelerin bebeğe şampuan alırken %70 'inin markasına, sadece %19,5'inin içindeki maddelere dikkat ettikleri belirlenmiştir (Tablo 3). Annelerin %70 'inin şampuan markasına önem vermeleri annelerin cilt bakım ürünleri hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıklarını göstermektedir. Annelerin eğitim düzeyleri incelendiğinde büyük çoğunluğunun ilkököl

mezunu olmasının ürün seçimini etkileyebileceğini düşündürmüştür.

Günlük yaşamda eller en fazla kirlenen çok sayıda mikroorganizmaların bulunduğu alandır. Bu nedenle uygun el temizliği enfeksiyonların oluşmasını önlemenin en etkin yoludur (Kitiş ve Bilgili, 2011; Gözen, 2015). Araştırmada annelerin %85'inin banyo işlemine başlamadan önce ellerini yıkadıklarını ifade ettikleri belirlenmiştir (Tablo 3). Araştırmada annelerin çoğunluğunun banyo işlemine başlamadan ellerini yıkamaları kişisel hijyenlerine özen gösterdiklerini düşündürmüştür. Arıkan ve Özkan'ın (2011) Erzurum'un bir ilçesinde "Annelerin El Hijyeni Hakkındaki Bilgi ve Uygulamalarına" yönelik gerçekleştirmiş oldukları çalışmada da annelerin %59,1'inin bebeğini emzirmeden önce ellerini yıkadıklarını, %53,7'sinin ise bebeğin yüzünü temizlemeden önce ellerini yıkadıklarını ifade ettikleri bildirilmiştir. Arıkan ve Özkan'ın (2011) çalışmada annelerin bebek bakımından önce ellerini yıkama oranlarının araştırma bulgularından düşük çıkması çalışmalarını yaptıkları bölgeye bağlı geleneksel, kültürel ve eğitimsel nedenlerden kaynaklanabileceğini düşündürmüştür.

Bebeklerde deri altı yağ dokusu ve ısı düzenleme merkezi tam gelişmediğinden kolaylıkla hipotermiye girecekleri bildirilmektedir (Sarkar ve ark., 2010; Fernandes ve ark., 2011; Gözen 2015). Annelerin büyük çoğunluğunun (%91) kış aylarında bebeğinin havlusunu banyo öncesi ısıtması bebeğin vücut sıcaklığını koruma konusunda dikkatli davrandıklarını gösteren bir bulgudur. Annelerin banyo öncesinde hazırladığı araç-gereçler sorulduğunda %100 oranında bebeğin havlusunu, %99 oranında temiz bez ve giysilerini hazırlamış olmaları da bu bulguyu destekler niteliktedir. Zira bebek sabunu hazır bulundurma oranı %48,5 bulunmuştur. Bu durum annelerin hijyenden daha çok bebeklerinin üşmesine önem verdiklerini düşündürmüştür (Tablo 3).

Araştırma kapsamına alınan annelerin sadece %22,5'inin bebek masajı yapmadığı belirlenmiştir (Tablo 4). Bebek masajı eğitimi alan annelerin %93,1'i banyo sonrası bebeğine masaj uygularken; masaj eğitimi almayan annelerin %71,1'i bebeğine masaj uyguladığını ifade etmiştir ($X^2= 10,180$; $p=0,001$) (Şekil 2). Masaj konusunda eğitim almış olan annelerin masaj uygulama oranı ileri düzeyde anlamlı bir farkla daha fazla bulunmuştur. Annelerin sadece banyo değil aynı zamanda masaj konusunda da eğitilmelerinin bebek sağlığını olumlu etkileyeceğini düşündürmüştür. Araştırma bulguları da masaj ile ilgili alınan eğitimin, anneler üzerinde etkili olduğunu düşündürmüştür.

Annelerin bebek masajı için %30'u bebek yağı, %8,5'i zeytinyağı kullandıklarını, %61,5'i ise masaj uygulaması için herhangi bir ürün kullanmadıklarını ifade etmiştir (Tablo 4). Ancak yapılan araştırmalarda bebek masajı için kullanılan yağların bebek gelişimi üzerine önemli etkileri olduğu bildirilmektedir (Agarwal ve ark., 2000; Sankaranarayanan ve ark., 2005; Karakoç ve Öztürk,

2015). Kumar ve ark. (2013) 1800 gramdan daha az doğan preterm bebekler üzerinde yağ masajının etkisini incelemek için iki gruba yaptığı araştırma da masaj yapılan grubun ortalama ağırlıklarının daha fazla olduğu ve ağırlık kaybının masaj yapılan grupta daha az olduğu sonucuna varılmıştır.

Çalışmada annelerin %54'ünün bebek banyo uygulamaları ile ilgili eğitimi aile büyüklerinden, %30,1'inin sağlık personelinin, %12,4'ünün ise kitle iletişim araçlarından aldıklarını ifade ettikleri belirlenmiştir (Tablo 4). Çalışkan'ın (2005) çalışmasında annelerin %73,1'inin aile büyüklerinden, %50,3'ünün sağlık personelinin, %37,5'inin kitle iletişim araçlarından bebek bakımı hakkında bilgi aldıklarını ifade ettikleri ve araştırma bulgularıyla benzerlik gösterdiği belirlenmiştir.

Şenses ve Yıldızoğlu'nun (2002) araştırmasında loğusalık ve bebek bakımı ile ilgili annelerin %68,3 oranında anne-kayınvaliden, %16,1 oranında ebe-hemşire ve doktordan bilgi aldıkları görülmüştür. Yalçın'ın (2012) çalışmasında da anneler, en çok sırasıyla %38,9 aile büyüklerinden, %9,7 yazılı kaynaklardan, %24,6 sağlık personelinin bilgi almışlardır. Annelerin bebek ve çocuk sağlığı konusunda doğru bilgilendirilmesinde en önemli görev sağlık personeline düşmektedir (Dik ve ark, 2012). Ancak araştırma bulgularında sağlık personelinin bilgi alma oranı aile büyüklerine göre daha düşük bulunmuştur. Bu sonuç annelerin banyo uygulaması konusunda hemşirelerin daha duyarlı olması ve uygulamalı eğitim vermesi gerektiğini düşündürmüştür.

Annelere bebek banyosuna yönelik bilgi almak isteyip istemedikleri sorulduğunda, %75'i bilgi almak istemediğini ifade etmiştir. Annelerin banyo eğitimi alma durumlarına göre doğru banyo uygulama puan ortalamaları karşılaştırıldığında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p>0,05$) (Şekil 1). Bu durumun konusunda sağlık personelinin eğitim almış anne sayısının oldukça az (%30,1; $n=34$) olmasından kaynaklanabileceği düşünülmüştür. İlerde daha fazla örneklem sayısı ile çalışmanın daha doğru sonuç verebileceği kanısına varılmış ve gereksinimleri doğrultusunda uygulamalı eğitimin etkinliğini değerlendiren yeni çalışmalar gerçekleştirilmesi gerektiği düşünülmüştür.

5. Sonuç ve Öneriler

Annelerin süt çocuğu dönemindeki bebeklerine banyo yaptırma alışkanlıklarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen araştırma bulguları doğrultusunda; araştırma kapsamına alınan ailelerin büyük çoğunluğunun sosyoekonomik düzeyleri orta ya da iyi, eğitim durumları ilkökul düzeyinde, annelerin eğitim ve gelir düzeylerinin artmasıyla bebeklerinin banyosuna daha çok önem verdikleri düşünülmüştür. Annelerin banyo ile ilgili eğitimi daha çok aile büyüklerinden geleneksel olarak edindikleri bilgilerden aldıkları belirlenmiştir. Banyo, hemşirenin temel bakım girişimleri

arasında yer alan sağlıklı/hasta bireyin bakım uygulamasıdır. Ancak araştırma sonuçlarında da görüldüğü üzere geleneksel yaklaşımlar hemşirelik uygulamasının önüne geçmiştir. Bu durumda yanlış bazı geleneksel uygulamaların nesilden nesile geçişi kaçınılmaz olacaktır. Özellikle doğum ve yenidoğan servislerinde çalışan hemşirelerin annelere bebek banyosu ile ilgili interaktif uygulamalı eğitim vermesi önerilebilir. Hemşirelik bakımı temel uygulamalarından olan bebek banyosu ile ilgili klinik araştırmaların artırılması gerektiği düşünülmüştür.

Çıkar İlişkisi

Yazarlar bu çalışmada hiçbir çıkar ilişkisi olmadığını beyan etmektedirler.

Kaynaklar

- Agarwal KN, Gupta A, Pushkarna R, Bhargava SK, Faridi MM, Prabhu MK. 2000. Effects of massage and use of oil on growth, blood flow and sleep pattern in infants. *Indian J Med Res*, 112: 212-217.
- Ar I, Gözen D. 2018. Effects of underrunning water bathing and immersion tub bathing on vital signs of newborn infants. *Advances in Neonatal Care*, 18(6):3-12.
- Arıkan D, Özkan H. 2011. Annelerin el hijyeni hakkındaki bilgi ve uygulamaları. *TAF Preventive Med Bullet*, 10(5): 573-578.
- Çaka SY, Gözen D. 2017. Effects of swaddled and traditional tub bathing methods on crying and physiological responses of newborns. *J Spec Pediatr Nurs*, 23(1): 1-9.
- Çalışkan Z, Bayat M. 2011. Annelerin bebek bakımı uygulamaları ve etkileyen faktörler:bir kapadokya örneği. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilim Derg*, 14(2): 23-30.
- Dik K, Koyuncuoğlu E, Çelik HT, Korkmaz A. 2012. Annelerin bebek bakımı ve beslenmesi ile ilgili bilgi düzeyleri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 55:77-81.
- Doğan N, Yiğit R, Erdoğan S. 2013. Annelere doğum öncesinde verilen yenidoğan bakımı ile ilgili eğitimin doğum öncesi ve doğum sonrasında değerlendirilmesi. *Mersin Üniv Sağlık Bilim Derg*, 6(3):10-18.
- Fernandes JD, Machado MCR, Oliveira ZNP. 2011. Children and newborn skin care and prevention. *An Bras Dermatol*, 86(1): 102-110.
- Gözen D, Çaka SY, Beşirik SA, Perk Y. 2019. First bathing time of newborn infants after birth: A comparative analysis. *J Spec Pediatr Nurs*, 24(1): 1-9.
- Gözen D. 2015. Yenidoğanda verniks kazeozanın önemi ve banyo uygulaması. *Türkiye Klinikleri J Pediatr Nurs-Special Topics*, 1(2): 11-16.
- Jackson A. 2008. Time to review newborn skincare. *J Neonat Nurs*, 4(5): 168-171.
- Kahriman İ, Topbaş M, Çan G. 2011. Traditional baby care practices among mothers with children aged 6-12 months in the turkish province of Trabzon. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 10(1): 61-70.
- Karabulut A. 2011. Yenidoğanda deri fizyolojisi ve topikal ilaç kullanımı *Türk Derm-Deri Hastalıkları ve Frengi Arşivi Dergisi*, 45(2): 60-67.
- Karakoç A, Öztürk C. 2015. Nemlendiricilerin önemi ve kullanımı. *Türkiye Klinikleri J Pediatr Nurs-Special Topics*, 1(2): 17-22.
- Kitiş Y, Bilgili N. 2011. İlköğretim öğrencilerinde el hijyeni ve el hijyeni eğitiminin etkinliğinin değerlendirilmesi. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Derg*, 4(1):93-102.
- Kumar J, Upadhyay A, Dwivedi AK, Gothwal S, Jaiswal V, Aggarwal S. 2013. Effect of Oil Massage on Growth in Preterm Neonates Less than 1800 g: A Randomized Control Trial. *Indian J Pediat*, 80(6): 465-469.
- Peytavi BU, Hauser M, Stamatas GN, Pathirana D, Garcia Bartels N. 2012. Skin care practices for newborns and infants: Review of the Clinical Evidence for Best Practices. *Pediat Dermatol*, 29(1): 1-14.
- Peytavi BU, Cork MJ, Faergemann J, Szczapa J, Vanaclocha F, Gelmetti C. 2009. Bathing and cleansing in newborns from day 1 to first year of life: recommendations from a European round table meeting. *J Eur Acad Dermatol Venereol*, 23: 751-759.
- Sankaranarayanan K, Mondkar JA, Chauhan MM, Mascarenhas BM, Mainkar AR, Salvi RY. 2005. Oil massage in neonates: an open randomized controlled study of coconut versus mineral oil. *Indian Pediat*, 42: 877-884.
- Sarkar R, Basu S, Agrawal RK, Gupta P. 2010. Skin care for the newborn. *Indian Pediat*, 47: 593-598.
- Stalder JF. 2006. Skin care of the newborn. In. *Textbook of Pediatric Dermatology*, Eds: Harper J, Oranje A, Prose N: Blackwell Publishing, 2: 48-54.
- Tyebkhan G. 2002. Skin cleansing in neonates and infants-basics of cleansers. *Indian J Pediat*, 69(9): 767-769.
- Utaş S. 2011. Yeni doğanlarda deri bakımı. *Türk Derm-Deri Hastalıkları ve Frengi Arşivi Derg*, 45: 123-126.
- Yalçın H. 2012. Gebelik, doğum, lohusalık ve bebek bakımına ilişkin geleneksel uygulamalar (Karaman örneği) *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Derg*, 55: 19-31.